

SOK-congres

Van data naar kwaliteitsontwikkeling op school

Vrijdag 31 mei 2024

De Montil, Affligem

www.onderwijskwaliteit.be

Keynote: 09.50-10.50 uur

Van data tot deskundigheid: hoe informatiegebruik de weg vrijmaakt voor professionele groei (*Kim Schildkamp, Universiteit Twente & Jan Vanhoof, Universiteit Antwerpen*)

In een tijd waarin we verwachten dat informatie een cruciale rol speelt bij het vormgeven van onderwijskwaliteit, rijst de vraag hoe we de kracht van informatiegebruik optimaal kunnen benutten om een veerkrachtig systeem van kwaliteitszorg en professionele ontwikkeling te creëren. Deze lezing plaatst data in een breed perspectief, waarbij besluitvorming wordt geïnformeerd door onderzoeksevidentie, gegevens over schoolprocessen en -resultaten, en ervaringsdeskundigheid. Het draait om het doelbewust gebruik van diverse informatiebronnen om de effectiviteit van onderwijs te verbeteren. We benadrukken dat een onderzoekende professional geen professionele onderzoeker hoeft te zijn. Vanuit een analyse van het huidige informatiegebruik in Vlaanderen delen we lessen die getrokken kunnen worden uit Nederland en andere internationale ervaringen op het gebied van informatiegebruik in het onderwijs. We belichten niet alleen conceptuele invalshoeken, maar presenteren ook levendige voorbeelden van hoe datagebruik er in de schoolpraktijk uitziet en welke tastbare effecten dit heeft. Ook de rol van leerlingen komt aan bod, waarbij we specifiek ingaan op hoe hun betrokkenheid bij datagebruik het leerproces verrijkt. Daarnaast werpen we een blik op de organisatiecontext waarin data-geïnformeerd werken gedijt. Door de essentiële organisatorische randvoorwaarden te begrijpen, kunnen scholen een vruchtbare bodem creëren waarin datagebruik bloeit en bijdraagt aan duurzame professionele groei.

Keuzesessie reeks 1: 11.20-12.20 uur

1. Wat kan een datateam als professionele leergemeenschap betekenen op je school? (*Kim Schildkamp, Universiteit Twente*)

Hoe kunnen we de leerprestaties van leerlingen verbeteren? Hoe kunnen we het welbevinden van leerlingen verbeteren? Met behulp van data! Een effectieve manier om data te gebruiken is in professionele leergemeenschappen zoals datateams. Maar hoe werkt dit precies? Tijdens deze sessie laten we stap voor stap zien hoe je op basis van data systematisch en gestructureerd kunt werken aan het behalen van de doelen die je voor jouw school belangrijk vindt. Ook gaan we in op de resultaten van meer dan 10 jaar onderzoek naar datateams. Welke effecten heeft het werken in datateams, wat zijn belemmerende en bevorderende factoren en hoe duurzaam is deze manier van werken?

2. Werken aan kwaliteit: een kwestie van het buikgevoel of data? (*Kristin Vanlommel, Hogeschool Utrecht en Universiteit Antwerpen*)

Om te werken aan kwaliteit moet je begrijpen wat leerlingen, leraren en scholen nodig hebben. Daarvoor is expertise belangrijk, maar moet je tegelijk ook voorbij je eigen routines, schoolculturen of persoonlijke aannames kunnen kijken. Hoe combineer je nu intuïtie, data en onderzoek? Hoe kunnen we evidence-informed werken vertalen naar een aanpak die past in de praktijk en die ons helpt de onderwijskwaliteit te versterken? Daar gaat Kristin in deze sessie dieper op in.

3. Het bos door de bomen: welke data zijn beschikbaar voor leidinggevend en medewerkers? (*Bart Debbaut & Conny Witters, Katholiek Onderwijs Vlaanderen*)

We belanden meer en meer in een "tsunami" van data. Hoe zien we door de bomen het bos, welke databronnen zijn echt relevant om een plek te geven in het kwaliteitsverhaal van de school? Waarmee vergelijken we de schooldata om ons een beeld te vormen of we goed bezig zijn? Samen met jullie reflecteren we tijdens onze sessie over welke variabelen in welke databron ertoe doen (wat is de moeite waard om echt op te volgen) en hoe we ze inzetten om onze school/onderwijsleerpraktijk te versterken. De focus van deze sessie ligt op data binnen het reguliere secundair onderwijs.

4. Het belang van goede indicatoren bij dataverzameling (*Wouter Van den Berghe, Tilkon Research & Consulting*)

Er is geen gebrek aan data in scholen. Het is dus in principe ook niet zo moeilijk om op basis van die data een aantal prestatie- en kwaliteitsindicatoren te maken. Maar dat is niet de juiste weg. Je moet omgekeerd te werk gaan: eerst bepalen voor welke onderwerpen of doelstellingen indicatoren nuttig kunnen zijn, dan de maatstaven voor de indicatoren te bepalen op basis van data die voorhanden zijn of die vrij eenvoudig verzameld kunnen worden. De nadruk moet dus liggen op relevantie voor het schoolbeleid. Maar wat zijn goede indicatoren?

Keuzesessie reeks 2: 13.35-14.35 uur

5. Valkuilen en misverstanden bij het werken met data en hoe je hiermee omgaat (*Kim Schildkamp, Universiteit Twente*)

Ik heb geen data nodig, want ik werk al 20 jaar in het onderwijs. Data, dat zijn toetsresultaten. Data gebruiken we alleen om verantwoording af te leggen aan bijvoorbeeld de inspectie.

Op het gebied van datagebruik zijn er veel misverstanden. Om data effectief te kunnen gebruiken, is het belangrijk om bewust te zijn van dit soort misverstanden. Tijdens deze sessie bespreek ik de belangrijkste misverstanden en geef ik concrete handvatten mee hoe je hiermee binnen de school om kunt gaan. Ik zal ingaan op hoe je het proces van datagebruik succesvol kunt inrichten in de school.

6. Is meten een illusie van weten? *(Berend van der Kolk, Vrije Universiteit Amsterdam)*

We leven in een meetmaatschappij en staren ons collectief blind op data, spreadsheets, kijkcijfers, ranglijsten, kwaliteitsindicatoren en schoolscores. "Meten is weten" zegt men dan. Maar kun je alles wel meten? Wanneer doen metingen meer kwaad dan goed? En wat gebeurt er als je iets in een cijfer uitdrukt? Hoe kunnen we komen tot een gezondere houding ten opzichte van data en meten?

7. Het werken met data start nooit met data. Wat gaat vooraf aan dataverzameling? *(Saskia Michielsen, Catalista)*

Wat motiveert scholen om data te verzamelen en te gebruiken? Starten we omdat het moet van inspectie of omdat het eindelijk beschikbaar wordt gesteld – omdat het kan? Starten we omdat we onderzoeksvragen willen beantwoorden of omdat we ons buikgevoel willen objectiveren? Ben je nog niet structureel gestart met data op jouw school? Dan vind je in deze sessie handvatten om zowel vanuit inhoud als vanuit de data zelf te starten met jouw doelgerichte dataverzameling. Heb je al eerste stappen gezet in dataverzameling en hanteer je data in functie van kwaliteitszorg? Dan geeft deze sessie je vast een duwtje in de rug.

8. Wat zijn eenvoudige manieren om resultaten van dataverzameling op een enthousiasmerende manier te visualiseren? *(Gert Vanthourmout, AP Hogeschool Antwerpen)*

Dankzij de digitalisering verzamelen scholen steeds meer data. Het ontsluiten en visueel weergeven daarvan biedt schoolleiders en leerkrachten kansen om inzichten te verwerven (in het leerproces van leerlingen, in de onderwijskwaliteit,...), maar brengt ook uitdagingen mee. Aan de hand van 7 geboden presenteer ik drempels en valkuilen waar je tegenaan kan lopen en hoe je hiermee kan omgaan. Ik illustreer de inzichten met voorbeelden en visualisaties vanuit eigen projecten of onderzoek en verwijst je door naar interessante bronnen online. Ik sluit de presentatie af met ruimte voor vragen.

9. Het belang van interpretatie en betekenisgeving van data *(Evelyn Goffin, Universiteit Antwerpen)*

Van schoolleiders en leraren wordt alsmat explicieter verwacht dat zij evidence-based aan de slag gaan: dat zij data gebruiken om hun beleid en praktijk geïnformeerd vorm te geven. Data spreken echter zelden vanzelf. Je moet er als schoolteam nog betekenis aan geven door ze vanuit jullie eigen referentiekader te interpreteren. In deze sessie nemen we dat betekenisgevingsproces onder de loep. Wat doen we bewust en onbewust wanneer we betekenis geven aan data? Welke (f)actoren spelen een rol in het betekenisgevingsproces? Welke uitdagingen zijn er, maar ook: welke kansen kunnen we voor onszelf creëren?

Keuzesessie reeks 3: 14.45-15.45 uur

10. Over de rol van de leidinggevende bij het werken met data *(Cindy Poortman, Universiteit Twente)*

Systematisch datagebruik kan het oplossen van onderwijsproblemen bevorderen. Dit gaat niet vanzelf en gebeurt niet van de ene op de andere dag: langere-termijn professionalisering waarin docenten actief samen leren (met schoolleiders) maken meer kans dan kortere (individuele) initiatieven.

Leiderschap speelt een sleutelrol bij het (leren) werken met data. Het gaat dan om méér dan alleen facilitering in tijd en uren.

In deze sessie bespreken we richtlijnen voor schoolleiders, gebaseerd op onderzoek én maken we kennis met een reflectietool om het werken met data voor duurzame onderwijsverbetering te bevorderen.

11. Hoe zet je Smartschool Analytics in voor kwaliteitsontwikkeling? *(Eddy Willems, Reducore)*

In deze sessie krijg je mee hoe je schooleigen data op een slimme en gebruiksvriendelijke manier kan inzetten op meso- en microniveau, m.a.w. data als ondersteuning voor kwaliteitsontwikkeling. Aan de hand van een aantal sprekende beelden krijg je vanuit de verschillende rollen op school voorzetten om jouw geselecteerde data om te zetten in een verhaal.

Als uitsmijter van deze presentatie gaat het nieuwe broertje van Analytics in première, een nieuwe Smartschoolmodule, waarvan we nu al weten dat deze een turbo kan zetten op de kwaliteitsontwikkeling van jouw school.

12. Wijzer met de DataWijzer *(Wim Verreycken, Onderwijsinspectie)*

“Scholen verdrinken in informatie, maar hunkeren naar kennis.”

Met de DataWijzer biedt de Vlaamse Onderwijsinspectie elke school haar eigen online dashboard, dat enerzijds actuele data ontsluit en anderzijds diverse mogelijkheden biedt om op elk moment de eigen data te positioneren ten opzichte van referentiegroepen.

In deze sessie lichten we toe hoe de inspectie de DataWijzer inzet bij een deskanalyse voorafgaand aan een doorlichting en bij de intensiteitsbepaling (aantal doorlichtingsdagen en aantal inspecteurs).

Maar we willen vooral stilstaan bij de mogelijkheden die de DataWijzer biedt om als school doelgericht onderwijskwaliteit te ontwikkelen en de doeltreffendheid ervan op te volgen.

13. Werken met een schooleigen datadashboard *(Gwen Carmans, Scholengroep 26 GO!)*

Zou je je een leven zonder auto kunnen voorstellen? Of een auto zonder dashboard? Of een dashboard zonder controlelampjes? Het dashboard van onze auto bezorgt ons diverse data om ons veilig op de weg te begeven. Rij je te snel, is de bandenspanning plots lager of raakt de benzine uitgeput? Het dashboard zal ons via knipperlichtjes aangeven wat er aan de hand is. Wat als we nu datadashboards zouden gebruiken om processen en onderliggende parameters te visualiseren? Met knipperlichtjes die aangeven wanneer processen niet onder controle zijn. Met datavisualisatie om processen in kaart te brengen. In deze sessie nemen we jou mee in het proces van het ontwikkelen van een schooleigen datadashboard. Van concept tot eindproduct en uitrol. Van versnipperde data tot krachtige datastromen. Van eenvoudige grafieken tot

dynamische datastudio's met power. Een datadashboard als richtinggevend kompas kan ons helpen om betere beslissingen te nemen in onze scholen om ze zo beleidsmatig te verbeteren. Of hoe de motor van onze auto omgevormd kan worden tot een turbo.

14. Met welke handige methodieken en instrumenten kun je zelf kwantitatieve en kwalitatieve data verzamelen? (*Jerissa de Bilde, Katholiek Onderwijs Vlaanderen*)

Bij praktijkonderzoek zijn sommige vragen en thema's (bv. rond welbevinden, leesplezier) moeilijker in kaart te brengen. Vaak grijpen we dan onmiddellijk naar een vragenlijst. In deze sessie gaan we verschillende mogelijkheden, methodieken en instrumenten verkennen. Je zal in kleine groep werken aan casussen en oefeningen.

Voor deze sessie is het aantal deelnemers beperkt tot 25.

15. Van data naar verbetering met het programma LeerKRACHT (*Mieke Bogaerts, Odisee Hogeschool & Sven Moens, GBS Paviljoen Schaarbeek*)

In de LeerKRACHT-aanpak staat een manier van werken centraal die gebaseerd is op effectiever vergaderen en intenser samenwerken. Leraren gaan bij elkaar in de klas kijken, geven elkaar feedback, bereiden samen lessen voor en denken op basis van data gestructureerd na over resultaten en verbetermogelijkheden. Met deze manier van werken leggen ze de basis voor een cultuur van "elke dag samen een beetje beter".

In deze sessie maak je kennis met de LeerKRACHT-methode en ga je met een paar instrumenten aan de slag. Vanuit het traject dat het Paviljoen in Schaarbeek liep, denken we samen na over kleine elementen die je zelf kan inzetten in je school. Deze workshop wordt begeleid door Mieke Bogaerts, expertcoach bij Stichting LeerKRACHT en Sven Moens, directeur van GBS Paviljoen in Schaarbeek, waar sinds 2 jaar met de methode wordt gewerkt.